

نگاهی گذرا به

حقوق بیمه

(قائم مقامی بیمه گر در حقوق ایران و فرانسه)

محمّد مهدی منتظری

مجمع علمی و فرهنگی مجد

عنوان و نام پدیدآور	نگاهی گذرا به حقوق بیمه : (قائم مقامی بیمه گر در حقوق ایران و فرانسه) / محمد مهدی منتظری
مشخصات نشر	تهران، مجد، ۱۳۹۳.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۱۶۴-۲
موضوع	حقوق بیمه -- ایران
موضوع	حقوق بیمه -- فرانسه
موضوع	جانشینی (حقوق) -- ایران
موضوع	جانشینی (حقوق) -- فرانسه
موضوع	حقوق تطبیقی
رده‌بندی کنگره	KM۷۹۹۸/م۸ن۸ ۱۳۹۳:
رده‌بندی دیویی	۳۴۶/۵۵۰۸۶:
شماره کتابشناسی ملی	۳۳۹۶۵۱:

مرکز کثیر از قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، خلاف قانون، شرع و اخلاق است. موارد تخلف را به دفتر مرکزی مجد گزارش فرمایید.

نگاهی گذرا به حقوق بیمه قائم مقامی بیمه گر در حقوق ایران و فرانسه

الفصل محمد مهدی منتظری

انتشار مجد

چاپ اول: ۱۳۹۳ تعداد: ۵۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و منحصراً «مجد» است.

دفتر مرکزی

تهران، میدان انقلاب، خیابان وحید نظری، تقاطع خیابان ۲ فروردین، پلاک ۱۰۸

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۱۲۰۷۸ - ۶۶۹۶۰۱۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۱۶۴-۲
ISBN: 978-600-193-164-2

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تعزیرات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم تلفن: ۶۶۴۹۰۱۶

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (منیری جاوید)، تقاطع شهدای زاندارمری، پلاک ۵۷ تلفن: ۶۶۴۸۶۸۰

شعبه یزد: خیابان فرخی یزدی، مجتمع تجاری شقایق، طبقه هم کف - تلفن: ۶۶۴۸۶۷۰ - ۳۵۱

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw92@gmail.com

سیستم اشتراک پذیری «مجد»:

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی و شغل (در صورت تمایل) به شماره ۳۰۰۰۸۷۶۶۷

فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید میرز حقوق کشور به طور منظم منتشر می شود.

فهرست مطالب

۹	قائم مقامی بیمه گر در یک نگاه
۱۱	مقدمه
۱۹	فصل اول : مفهوم، مبنا و قلمرو قائم مقامی بیمه گر
۲۲	مبحث اول : مفهوم قائم مقامی
۲۳	گفتار اول : نمایندگی و قائم مقامی
۲۳	بند اول : نمایندگی
۲۵	بند دوم : قائم مقامی
۲۶	بند سوم : تفاوت نمایندگی و قائم مقامی و نمایندگی
۲۷	گفتار دوم : تعاریف و اسامی قائم مقامی
۲۸	بند اول : قائم مقامی شخص
۳۱	بند دوم : قائم مقامی شخص
۳۳	۱- قائم مقامی عام
۳۴	۲- قائم مقامی خاص
۳۵	بند سوم : قائم مقامی قانونی و قراردادی
۳۶	گفتار سوم : قائم مقامی بیمه گر
۳۷	بند اول : مفهوم قائم مقامی بیمه گر
۳۹	بند دوم : تعریف قائم مقامی بیمه گر
۴۱	بند سوم : تاریخچه قائم مقامی بیمه گر در حقوق ایران و فرانسه
۴۱	۱- قائم مقامی بیمه گر در قوانین ایران
۴۳	۲- رویه بیمه گران ایرانی در اجرای دعوای قائم مقامی
۵۱	۳- سیر تطور قائم مقامی بیمه گر در حقوق فرانسه
۵۶	مبحث دوم : سیاست های کلی و مبنای رجوع بیمه گر
۵۷	گفتار اول : سیاست های کلی

- بند اول: سیاست انتخاب ۵۸
- بند دوم: سیاست جمع ۵۹
- بند سوم: سیاست رجوع یا استرداد ۶۲
- گفتار دوم: توجیه نظری رجوع بیمه‌گر ۶۵
- بند اول: اصل جبران خسارت در نظام مسئولیت مدنی و اصل غرامت در حقوق بیمه ۶۶
- بند دوم: دعوای مسئولیت مدنی (تسبیب) ۶۹
- بند سوم: دعوای قائم مقامی ۷۳
- مفهوم دعوای قائم مقامی ۷۳
۲. اام ناشی از عقد، مبنای دعوای قائم مقامی بیمه‌گر ۷۶
- گفتار دوم: سایر قائم مقامی قانونی بیمه‌گر در سایر قوانین ۸۵
- بند اول: قائم مقامی قانونی غاصب ۸۶
- بند دوم: قائم مقامی قانونی مرتهن در رهن مکرر ۹۵
- بند سوم: قائم مقامی قانونی ثالث پرداخت کننده وجه اسناد تجاری ۹۶
- مبحث سوم: قلمرو قائم مقامی بیمه‌گر ۹۸
- گفتار اول: بیمه‌های اموال ۹۸
- بند اول: بیمه اشیاء ۹۹
- بند دوم: بیمه اعتباری ۹۹
- بند سوم: بیمه سرقت ۱۰۰
- بند چهارم: بیمه‌های مسئولیت ۱۰۱
- گفتار دوم: بیمه‌های اشخاص ۱۰۶

- فصل دوم: شرایط، موانع و دعوای قائم مقامی بیمه‌گر ۱۱۱
- مبحث اول: شرایط قائم مقامی ۱۱۴
- گفتار اول: شرایط مربوط به عقد بیمه ۱۱۴
- بند اول: صحت عقد بیمه ۱۱۵
- بند دوم: تحت پوشش بودن خطر ۱۱۵

گفتار دوم: وجود دین یا دعوای مسئولیت علیه ثالث.....	۱۱۷
گفتار سوم: پرداخت غرامت.....	۱۱۹
بند اول: مفهوم و نقش پرداخت.....	۱۱۹
بند دوم: تفسیر شرط پرداخت در قانون ایران و فرانسه.....	۱۲۱
بند سوم: شرط پرداخت در قائم مقامی قراردادی.....	۱۲۹
بحث دوم: موانع قائم مقامی.....	۱۳۰
مناز اول: موانع قانونی (مصونیت برخی اشخاص).....	۱۳۰
گفتار دوم: موانع قراردادی (شروط مخالف قائم مقامی بیمه گر).....	۱۳۴
بند اول: شرط مخالف میان بیمه گذار و مسئول حادثه.....	۱۳۶
۱- شرط مستقیم مخالف قائم مقامی.....	۱۳۶
۲- شرط غیر مستقیم مخالف قائم مقامی.....	۱۳۸
بند دوم: شرط مخالف میان بیمه گذار و بیمه گر.....	۱۳۸
۱- شروط صریح.....	۱۳۸
۲- شرط عدم بیمه مقام.....	۱۴۱
بند سوم: شرط مخالف میان بیمه گران.....	۱۴۱
بحث سوم: دعوای قائم مقامی.....	۱۴۳
گفتار اول: دادگاه صالح در رسیدگی به دعوی قائم مقامی.....	۱۴۶
بند اول: صلاحیت دادگاه مدنی.....	۱۴۶
بند دوم: صلاحیت دادگاه کیفری (طرح دعوای بیمه گر منتهی به دعوای کیفری توسط بیمه گر).....	۱۴۸
گفتار دوم: دعوای پیش از پرداخت.....	۱۴۹
بند اول: جلب مسئول حادثه به دادرسی توسط بیمه گر.....	۱۵۰
بند دوم: طرح دعوای قائم مقامی (اصلی) پیش از پرداخت غرامت.....	۱۵۴
گفتار سوم: دعوای پس از پرداخت.....	۱۵۵
بند اول: امکان وصول طلب از عامل زیان.....	۱۵۵
بند دوم: تقصیر مشترک عامل زیان با بیمه گذار.....	۱۵۶
گفتار چهارم: اشخاص مورد رجوع.....	۱۵۸

- بند اول: امکان رجوع به بیمه‌گر مسئولیت ۱۵۸
- بند دوم: رجوع بیمه‌گر به ضامن در بیمه اعتباری ۱۶۱
- بند سوم: رجوع بیمه‌گر به مسئول فعل غیر ۱۶۲
- گفتار پنجم: حق تقدم زیان‌دیده و بیمه‌گذار بر بیمه‌گر ۱۶۳
- گفتار ششم: اشخاصی که بیمه‌گر قائم‌مقام آنها می‌شود ۱۶۹
- گفتار هفتم: اقدام‌های معارض با دعوای قائم‌مقامی ۱۷۲
- گفتار هشتم: حدود قابلیت استناد به ایرادات ۱۷۳
- بند اول: ایراد تهاتر ۱۷۴
- بند دوم: ایراد ابراء یا صلح ۱۷۵
- بند سوم: ایراد مرور زمان ۱۷۵
- بند چهارم: ایراد ابراء فسخ ۱۷۸
- بند پنجم: ایراد سقوط حق ۱۷۸
- بند ششم: ایراد الکات مافی‌الذمه ۱۷۹
- بند هفتم: ایراد تعلل تأمین ۱۸۰
- نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها ۱۸۱
- فهرست منابع و مآخذ ۱۸۹

قائم مقامی بیمه گر در یک نگاه

از روزی که نخستین بیمه‌ها و نظام‌های تأمین اجتماعی در دنیا شکل گرفت مسئله‌ای مهم تحت این عنوان که از این پس نهاد مسئولیت مدنی چگونه باید در کنار بیمه‌ها نقش ایفا کند، مطرح گردید. زیرا از طرفی زیان دیده جبران خسارت شده و از طرفی مسئول حادثه تاوان عمل خویش را نداده بود. از آنجا که بیمه‌گران در پرداخت غرامت به قرارداد خویش عمل می‌کردند و دین مسئولان حوادث را نمی‌پرداختند رجوع به مسئولان حوادث سر بی‌دانشه شد. هریک از نظام‌های دنیا یکی از سه سیاست انتخاب توسط بیمه‌گر، حق مزایا توسط وی و رجوع بیمه‌گر را برگزیدند. در فرانسه ابتدا بیمه‌گران به این دلیل که وقوع حادثه و پرداخت غرامت خسارت دیده‌اند به مسئولان حوادث رجوع می‌نمودند. پس آن به دلیل فقدان رابطه‌ی سببیت این دعوا جای خود را به دعوای قائم مقامی بیمه‌گر داد. در حقوق بیمه فرانسه بیمه‌گر در اثر پرداخت غرامت در رجوع به مسئول حادثه جانشین بیمه‌گذار می‌شود. تاکنون در حقوق ایران و فرانسه دریافت دو وجه برای بیمه‌گذار به دلالت بر اقامت ممنوع دانسته شده است که به نظر می‌رسد دلالت این اصل به این معنا محل تأمل باشد.

به دلیل فقدان قائم مقامی با پرداخت در حقوق اساسی در این کتاب «نظریه‌ی الزام ناشی از عقد حاوی شرط ضمنی» به عنوان مبنای توجیه‌کننده رجوع بیمه‌گر مطرح گردیده است. در این اثر مفهوم و انواع قائم مقامی و تفاوت آن با زندگی، سیرتطور جانشینی بیمه‌گر در ایران و فرانسه، بررسی نظایر قائم مقامی بیمه‌گر، قائم مقامی بیمه‌گر در هریک از انواع بیمه‌ها (بیمه‌های اشیاء، مسئولیت، سوانح دریایی، اشخاص)، احیای قائم مقامی در بیمه‌های خسارات بدنی و درمانی، شرایط قائم مقامی، مفهوم و نقش پرداخت در تحقق و اجرای قائم مقامی و امکان و نحوه‌ی اقامه دعوا پیش از پرداخت توسط بیمه‌گر در ایران و فرانسه، تفسیر ماده ۳۰ قانون بیمه ایران، موانع قانونی و قراردادی جانشینی بیمه‌گر، اشخاص مورد رجوع، حق تقدم زیان دیده و بیمه‌گذار بر بیمه‌گر، اثر تقصیر مشترک بیمه‌گذار و عامل زیان، اقدام‌های معارض قائم مقامی، بررسی دایره صلاحیت محاکم و حدود قابلیت استناد به ایرادات جملگی مورد بررسی

قرار گرفته‌اند. این مجموعه علیرغم مشکلات فقدان منابع مستقل و کافی و پیچیدگی موضوع تألیف شده است. هدف نگارنده از این پژوهش پیشرفت و ارتقای صنعت بیمه از طریق اصلاح مقررات قانونی و رویه قضایی مرتبط با قائم مقامی بیمه‌گر، ارائه بهترین راه حل‌ها برای اداره عادلانه‌تر دعاوی حقوقی بیمه‌گران، تبیین مبانی جانشینی و حفظ حقوق بیمه‌گذاران و بیمه‌گران بوده است.

www.ketab.ir

مقدمه

یا حمد و سپاس پروردگار متعال و با درود و صلوات بر خاتم پیامبران محمد مصطفی (صلی الله علیه و آله) و اهل بیت پاک ایشان (علیهم السلام)؛

کسی پوشیده نیست که بیمه‌های خصوصی با هدف تأمین خاطر و تضمین مال و جان افراد اجتماع و سرمایه‌گذاری پدید آمده‌اند. این بیمه‌ها از جانب شرکت‌های بیمه‌ی دولتی، خصوصی و در کنار سایر نهادهای تأمین دولتی (مانند تأمین اجتماعی)، نقش مهمی در جبران خسارت ابقاء می‌نمایند. بیمه‌های خصوصی و عمومی وسیله جبران بخش مهمی خسارت هستند و این در حالی است که نهاد مسئولیت مدنی علیرغم اهمیت و گستردگی و پیش‌تفوق آن، به اصطلاح در عمل از متن به حاشیه کشیده شده است که باید در موضوع بیمه و مسئولیت مدنی به این سؤال پاسخ داد که هست‌ها و نیست‌ها و باید‌ها و نباید‌های این دو نهاد در تعامل با یکدیگر و با توجه به نقش بنیادین هریک کدام‌اند؟

اصولاً مسئولیت مدنی به عنوان منبع اصلی جبران خسارت بوده و بیمه‌ها در این بین به عنوان منابع فرعی جبران خسارت نقش می‌کنند. با این حال بیمه‌ها در عمل به لحاظ فراگیری و اجباری بودن برخی از آن‌ها و قطعاً با حصول بودن مبلغ خسارت و نداشتن تشریفات و فقدان زمینه‌ی اطاله دادرسی، نهاد مهم‌تر نظام جبران خسارت به شمار می‌روند.

قائم‌مقامی بیمه‌گر وسیله احیا و زنده‌نگه‌داشتن نهاد مسئولیت مدنی در کنار بیمه‌ها است. این که قراردادهای خصوصی تضمین‌کننده جبران خسارت اسباب و سبب نباید سبب شود تا عاملان خسارات واردشده در پناه این قراردادها به هر دلیلی رها و رهاشده. شاید از انتقادهای جدی بر مکانیزم صنعت بیمه این موضوع باشد که چرا در پناه حمایت قراردادی بیمه‌ای برخی عاملان زیان از وظیفه‌ی قانونی جبران خسارت مدنی خود - به دلیل به‌صرفه‌نبودن دعوی قائم‌مقامی برای بیمه‌گران شانه خالی می‌کنند. این سخن ظریف مدنظر نویسندگان خارجی نیز قرار گرفته است. به عنوان نمونه به گفته پاتریس ژوردن استاد مسئولیت مدنی کشور فرانسه «با ایجاد نظام تأمین اجتماعی،

اجتماعی شدن خطرات محقق می‌شود و مسئولیت فردی به عنوان عامل جبران‌کننده خسارت از بین می‌رود. نهادهای تأمین اجتماعی، مسئولیت را از فرد به گروه انتقال می‌دهد و به این ترتیب وجود مسئولیت مدنی مورد تهدید قرار می‌گیرد. اما بدون تردید مسئولیت مدنی یک نقش را برای خود حفظ می‌کند و آن در مرحله‌ای است که نهادهای پرداخت‌کننده در جستجوی آن هستند که مبلغی را که به زیاندیدگان پرداخته‌اند، از مسئولین حوادث دریافت دارند، ولی این دیگر آن نقش اصلی جبران خسارت که مسئولیت مدنی ایفا می‌کند نیست.^۱

نوع بسیار موضوعات بیمه‌ای سبب شده تا اشخاص، در سطوح مختلف جامعه از این امر از قلمرو تأمین‌کننده امنیت مالی، روانی و شغلی بهره‌مند گردند. گستردگی انواع قراردادهای بیمه موجب می‌شود افراد با عناوین مختلف بیمه‌ای روبرو شوند، که البته برای انتخاب و انعقاد این اقدام نیاز به مشورت با اهل فن این قراردادها خواهند داشت. با این حال کلیه بیمه‌های خسارتی از یک جهت دسته‌بندی شده‌اند؛ یک دسته بیمه‌هایی هستند که برای پرداخت غرامت جبران خسارت تأسیس شده‌اند مانند بیمه‌های اشیاء و بیمه‌های مسئولیت و دیگری بیمه‌هایی هستند که علاوه بر تضمین خاطر نوعی سرمایه‌گذاری به حساب می‌آیند. بیمه‌های زمره بیمه‌های اشخاص، از این قبیل هستند. این تقسیم‌بندی موجب شده که نویسندگان حقوق بیمه، در اقامه دعوای قائم مقامی در بیمه‌های اشخاص مطلقاً تردید نداشته‌اند و بر صحت آن در بیمه‌های درمانی و خسارت بدنی گردند، که این مسئله به دلیل ورود بلبه جنبه‌ی سرمایه‌گذاری در بیمه اشخاص بوده است. بیمه‌گذار علاوه بر تضمین و آسایش خاطر با انگیزه‌هایی دیگر نیز اقدام به انعقاد قرارداد بیمه می‌نماید؛ از جمله این که بیمه‌گذار در مواقعی که دارای مسئول حادثه برای پرداخت کل یا قسمتی از غرامت کافی نیست، به طریق بیمه جبران خسارت گردد. به علاوه این که وی می‌خواهد بدون فوت وقت و تحمل زحمت و هزینه‌ی طرح دعوی در دادگاه که نتیجه‌ی مطلوب آن نیز قطعی نیست، زیان

۱. ژوردن، ۱۳۸۵، ترجمه مجید ادیب: ص ۴۱

۲. ژان لوک اوپر، ترجمه محمود صالحی، ۱۳۷۸: ص ۱۴-۱۵

وارد شده به خویش را جبران نماید و در مقابل مبلغی را هم بابت حق بیمه بپردازد و همچنین از مراجعه به عامل زیان نیز صرف نظر کند. مسئله‌ی قائم مقامی بیمه‌گر یا همان جانشینی یا به تعبیر دیگر رجوع بیمه‌گر به عامل زیان از نهادهای مهم حقوق بیمه است که از حیث مفهوم، مبنا، قلمرو، شرایط و آثار قابل بحث و بررسی است. اگر از کنار حوادث موجد خسارت، که کسی مسئول وقوع آن‌ها نیست بگذریم (که این حوادث هم به‌عنوان مهم بالایی از خطرات بیمه‌ای را به خود اختصاص می‌دهند) در فرضی که شخصی اشخاصی مسئول خسارت وارد شده به بیمه‌گذار باشند، بیمه‌گر می‌تواند به استناد بنام مقامی موضوع ماده ۳۰ قانون بیمه مصوب ۱۳۱۶ علیه ایشان اقامه دعوا نماید. از منظر حقوقی همان فرانسوی رجوع بیمه‌گر به اشخاص مسئول حادثه به دلایل اخلاقی، اجتماعی، اقتصادی و قضائی مورد تأیید حقوق‌دانان قرار گرفته است. از بعد اخلاقی، گفته شده است که اتفاق حکم می‌کند که مسئول حادثه می‌بایست نتایج مسئولیت خویش را بر عهده گیرد و اگر به این بگذاری که از طریق بیمه جبران خسارت شده است، اجازه اقامه دعوا علیه مسئول حادثه را بدهیم، از این طریق به او اجازه دوبار جبران خسارت را داده‌ایم. در دیدگاه حقوقی بر آنست که اگر دارا شدن بیمه‌گذار از این طریق غیر اخلاقی نباشد که هست حداقل می‌توان گفت غیر عادی است. به علاوه این که دعوای قائم مقامی مانع از آن می‌شود که مسئول حادثه تعادلانه از عدم پرداخت خسارت سودی ببرد؛ چون رها کردن ثالث خود امر خلاف اخلاق اجتماعی است. از نظر اجتماعی نیز عدم اجرای دعوای قائم مقامی خطر افزایش وقوع خسارات را به دنبال خواهد داشت و به این ترتیب ثالثی که می‌داند از اقامه‌ی دعوای مسئولیت در امان خواهد بود (به ویژه زمانی که زیان دیده او نیز بیمه شده باشد) دیگر در برابر خویش احتیاط لازم را نمی‌نماید. قائم مقامی به لحاظ اقتصادی نیز ضروری به نظر می‌رسد چرا که اگر بیمه‌گران فقط موظف به جبران سیستماتیک خسارات بیمه‌شدگان باشند ممکن است به دلیل افزایش خسارات منجر به پرداخت، به تصدی‌گری در امر بیمه رغبت کمتری نشان دهند؛ و این امر در نهایت به ضرر جامعه خواهد بود.^۱ به نظر می‌رسد این

سخن نویسنده فرانسوی بدون توجه به واقعیت امر و بدون دقت در میزان حق بیمه‌های دریافتی از مشتریان بیمه صورت گرفته است! وی در نهایت از نظر حقوقی می‌گوید اگر رجوع بیمه‌گر را اجازه نداده و هم‌زمان زیان‌دیده را به دلیل گرفتن خسارت از بیمه‌گر در رجوع ممنوع بدانیم، به ثالث اجازه داده‌ایم تا به این وسیله از تعهدقانونی خویش (جبران خسارت) علیرغم برقرارشدن مسئولیتش به موجب قانون، بگریزد که این نتیجه، اساس مسئولیت مدنی (موضوع ماده ۱۳۸۲ به بعد قانون مدنی فرانسه) تعارضی بزرگ با مسئولیت مدنی دارد و رد حق رجوع بیمه‌گر نیز موجب انتفاع مسئول حادثه می‌گردد. در فرانسه به حکم «اصل جبران خسارت» که اصل بنیادین حقوق مسئولیت مدنی است، جبران یک خسارت برای دو بار ممنوع است؛ زیرا هدف جبران خسارت، جبران کامل آن می‌باشد نه کثرت منفعت بیشتر. پس به این ترتیب با پذیرش و اجرای دعوای قائم مقامی، از عدم مسئولیت حادثه و نیز دارا شدن بلاجهت زیان‌دیده اجتناب می‌شود.^۱ اما در اینجا یک شبهه در حق بیمه ایران و فرانسه بدون پاسخ گذاشته شده است. آیا گرفتن وجه حاصل از دعوای قائم مقامی در کنار حق بیمه‌های اخذ شده موجب دارا شدن بی‌دلیل و ناعادلانه بیمه‌دان می‌شود؟^۲

در باره‌ی سابقه پژوهش یا همان بیمه موضوعی این کتاب باید گفت مسئله قائم مقامی بیمه‌گر و حتی قائم مقامی مدنی علیرغم اهمیت و کاربردی بودن تاکنون به عنوان موضوعی مستقل جهت انجام پژوهش و تحقیق مورد توجه حقوق‌دانان قرار گرفته است. تاکنون مرسوم بوده که نویسندگان حقوقی در این کتاب تنها مختصر صفحاتی را به موضوع قائم مقامی اختصاص دهند. این امر در جرماتیک وین کتاب پیش‌رو موجب دشواری امر پژوهش به خصوص در حوزه‌ی منابع حقوقی حاصل می‌گردد اما لطف وجود اساتید بزرگوار، فاضل و دانشمندی که اینجانب را یاری رساندند این قبیل مشکلات و نیز دشواری‌های خاص مطالعه‌ی تطبیقی را (از جمله عدم دسترسی به منابع و پیچیدگی قلم برخی نویسندگان خارجی) آسان می‌نمود. وجود کتب، مقالات و نظرات اساتید به پیشبرد امر تحقیق کمک شایانی نموده است. مقالات استرداد مزایای

تأمین اجتماعی از محل دین مسئولیت مدنی و شرط مخالف قائم مقامی بیمه گر اثر آقای دکتر ایزانلو و نیز کتاب بیمه مسئولیت مدنی اثر مشترک ایشان و استاد دکتر کاتوزیان و همچنین مقاله‌ی قاعده‌ی ضمان ید شامل تقریرات درس حضرت آیت الله مهدوی کنی اثر حجه الاسلام استاد دکتر سعدی و سایر مقالات بیمه‌ای و پایان نامه‌های مرتبط مورد استناد قرار گرفته‌اند.

این اثر در دو فصل تهیه و تنظیم شده است. فصل اول آن به بیان مفهوم، مبنا و قلمرو قائم مقامی بیمه گر و فصل دوم به شرایط، موانع و دعوای قائم مقامی بیمه گر در حقوق بیمه ایران و فرانسه می‌پردازد. لازم دانستیم به جهت تبیین بهتر مفهوم و مبنای موضوع مطرح در یک بحث به تبیین مفهوم نهاد قائم مقامی پرداخته و وجه تمایز آن را با نمایندگی آشنا سازیم. مسائل دیگر این فصل تبیین جایگاه قائم مقامی و نمایندگی در قوانین ایران و فرانسه (از دو جهت موضوع و منشأ) و تبیین مفهوم، تعریف و تاریخچه قائم مقامی بیمه گر در حقوق ایران و فرانسه می‌باشد. آگاهی از وضعیت قائم مقامی در دو کشور مورد مطالعه مشکلات نظری و عملی این نهاد آشنا می‌سازد. پس از اشاره‌ای به سیاست‌های کلی در باب مزایای بیمه‌ای و مدنی و مبنای رجوع بیمه گر مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد. در این قسمت به دنبال تبیین این امر هستیم که آیا می‌توان مبنای مشترکی برای دو کشور ایران و فرانسه در نهاد قائم مقامی بیمه گر تصور نمود یا خیر و آیا مصادیقی که ادعا شده از نوعی شباهت قائم مقامی بوده و بر قائم مقامی در اثر پرداخت مبتنی است (مانند غضب و رهسگر شهادتی با قائم مقامی بیمه گر دارند یا خیر؟ این که آیا دعوای قائم مقامی در هر یک از انواع بیمه‌ها به چه شکل وجود دارد و آیا اساساً این دعوا در کدامیک از انواع بیمه‌ها راجع از اموال و اشخاص) قابل طرح می‌باشد سوالاتی هستند که در این رساله به آن پاسخ داده خواهد شد. قائم مقامی بیمه گر به صراحت ماده ۳۰ قانون بیمه و سایر قواعد بیمه‌ای دارای شرایط و موانعی است که در فصل دوم به بررسی تفصیلی آنها پرداخته شده است. از جمله دیگر مسائل این فصل می‌توان به نقش پرداخت در جانشینی بیمه گر، قانون حاکم و دادگاه صالح، دعوای قائم مقامی پیش و پس از پرداخت غرامت و محدود

قابلیت استناد به ایرادات اشاره نمود که هر یک به صورت تحلیلی و تفصیلی مورد بحث و بررسی قرار خواهند گرفت.

پس از نگاهی اجمالی به دیدگاه حقوق بیمه ایران و فرانسه به موضوع، اکنون به مهمترین سؤالات مطرح درباره قائم مقامی می پردازیم. بر اساس توضیحات مربوط به محتوای پلان این پژوهش سؤالات اساسی این کتاب عبارت اند از:

(۱) آیا قائم مقامی بیمه گر و اصول حاکم بر بیمه با مفهوم اصل جبران خسارت در سئوالاتی با یکدیگر هماهنگی دارند؟

(۲) قلمرو قائم مقامی بیمه گر دربرگیرنده کدام یک از انواع بیمه هاست؟ آیا علاوه بر بیمه های این دسته مسئولیت و به ویژه بیمه های اشخاص هم امکان قائم مقامی وجود دارد؟

(۳) حدود قابل استناد ایرادات از سوی مسئول حادثه علیه بیمه گر تا چه میزان است؟

سؤالات دیگری نیز در این کتاب پاسخ داده می شود. در فرضی که بیمه گذار به همراه زیان دیده خسارتی را وارد نموده باشد، اساس میزان مسئولیت هر یک رجوع بیمه گر به مسئولین خسارت چگونه خواهد بود به عبارت دیگر پاسخ این پرسش داده می شود که اثر خطای مشترک بیمه گذار بر قائم مقامی بیمه گر چیست؟ دیگر آن که بر اساس این نکته که درج شرط مخالف قائم مقامی از لحاظ حقوقی امری صحیح شناخته می شود حدود صحت شرط در فروض مختلف و خسارت توسط اشخاص و تفاوت مشروطه و مشروط علیه وضعیت شرط به چه صورت خواهد بود؟ به بیان دیگر اسقاط حق قائم مقامی بیمه گر با درج شرط مخالف قائم مقامی در فروض مختلف صحیح است یا خیر؟ ابهام دیگری که نیاز به رفع و بررسی عمیقی دارد این است که موانع قانونی قائم مقامی بیمه گر کدام اند و دایره وسعت این موانع تا چه حد است و سیاست قانون گذار ایران و دیدگاه حقوق دانان ایران و فرانسه در این زمینه چیست؟ مسئله دیگر آن است که در دعوی قائم مقامی بیمه های مسئولیت، بیمه گر در رجوع به مسئول حادثه قائم مقام چه کسی می گردد و نیز در این بیمه ها بیمه گر در جایگاه قائم مقامی حق رجوع به چه اشخاصی را خواهد داشت؟ در فروض مختلف آیا بیمه گر

می تواند به خود بیمه گذار یا بیمه شده یا اشخاص ثالث تحت تکفل او رجوع نماید؟
صلاحیت محاکم با توجه به خصوصیات دعوای قائم مقامی در انواع بیمه ها چگونه
است؟

زویکرد و هدف نویسنده از نگارش این اثر تحقق توسعه و ارتقای صنعت بیمه به
وسیله ی کشف و معرفی مبانی قائم مقامی و تحقیق و پژوهش پیرامون ابعاد مختلف
موضوع مطرح (مبانی، شرایط و آثار) می باشد چراکه این موضوع در عرصه نظر و عمل
تاکنون مورد توجه ویژه نبوده است؛ باشد تا از این طریق حقوق بیمه گران، بیمه گذاران
و بیمه شدگان حفظ و صیانت گردد. ضمناً در این اثر آخرین تحولات بیمه ای را در
یکی از مترقی ترین نظام های حقوقی دنیا (حقوق بیمه کشور فرانسه) با تکیه بر منابع
حقوق بیمه این کشور مورد مطالعه قرار داده ایم.

این پژوهش تطبیقی، به روش کتابخانه ای و از نوع نظری (توصیفی - تحلیلی)
میباشد که در این مجموعه تقدیم حضور خوانندگان می گردد.

در پایان به رسم شکر و ادب از استاد بزرگوار حضرت آیت الله مهدوی کنی (مؤسس
و رئیس دانشگاه امام صادق (ع)) و سرسایید خورشید خویش در آن دانشگاه به ویژه
استادان محترم آقایان دکتر محسن ایزانلو (عضو هیأت علمی دانشکده حقوق دانشگاه
تهران) و حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسین علی سیدی (عضو هیأت علمی دانشکده
الهیات دانشگاه امام صادق (ع)) تقدیر و تشکر ویژه می نمایم و از خداوند متعال
سربلندی، سلامتی و عزت روزافزون و طول عمر این بزرگواران را خواستارم.

و ما الله التوفیق

محمد علی منتظری

تابستان ۱۳۹۰